

НОРМАТИВНІ ЗАСАДИ ВИКЛАДАННЯ ФАХОВОГО ПЕРЕКЛАДУ НА СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ФІЛОЛОГІЯ. ПЕРЕКЛАД (АНГЛІЙСЬКА)»

Підготовка перекладачів на сучасному етапі вимагає, по-перше, розширення галузевих блоків, з якими знайомляться студенти під час навчання, а по-друге, оптимізації системи вправ для підвищення ефективності навчання за рахунок його інтенсифікації. Хоча перші кроки на цьому шляху вже зроблено, коло проблем залишається досить широким. Однією з найважливіших з них є забезпечення процесу навчання перекладачів посібниками, зміст, структура та система вправ яких відповідали б сучасним вимогам [1].

Компетенція професійного перекладача становить собою систему, до якої належать усі необхідні передумови: знання (фонові, теми, контексту), матеріал (загальнономовний та термінологічний) та перекладацькі дії, доведені до рівня автоматизму. Відповідно, система вправ для навчання перекладу має забезпечити наявність у свідомості студента: 1) відповідних фонових знань; 2) термінологічних еквівалентів з відповідної тематики; 3) здатність виконувати перекладацькі дії на рівні автоматизмів [5].

Характеризуючи роль перекладача, важливо підкреслити принципову недостатність на професійному рівні самого лише володіння двома чи більшою кількістю мов, оскільки фаховий переклад вимагає ще й спеціальних знань та умінь, які формуються у процесі навчання та практичної перекладацької діяльності. Доцільно зауважити важливість широкого діапазону фонових знань, а також знань спеціальної термінології, безперервного професійного удосконалення, а також зазначити етичні аспекти роботи перекладача (відповідальність за об'єктивність і конфіденційність інформації, реальна оцінка власних фахових знань та умінь по відношенню до рівня завдань, етичні вимоги до професійної поведінки тощо) [5].

Невід'ємним компонентом викладання мають бути вимоги до професійного перекладача, оскільки саме вони у подальшому підлягають деталізації. У міжнародній практиці серед найголовніших виділяють вимоги підтримання високого рівня власних фахових умінь і знань, здатність вирішувати перекладацькі завдання нового типу (тобто ті, що раніше даним перекладачем не виконувалися), уміння на фаховому рівні перекладати та реферувати тексти однією мовою з іншої, регулярно підвищувати свою кваліфікацію [1]. Далі доцільно розглянути кожну перелічену вище вимогу детально у трьох аспектах: зміст вимоги, характеристики здійснення професійної діяльності, необхідні знання та уміння. Покажемо це на прикладі, можливо, найважливішої з них – уміння письмово перекладати тексти однією мовою з іншої на фаховому рівні – як вона подається у британському стандарті. Ця вимога стосується точного виконання перекладу на професійному рівні. Текст перекладу (ТП) має відбивати тип, мету, стиль та інтонацію тексту оригіналу (ТО). Перекладач має якісно і в домовлений термін виконати інструкції замовника. Будь-які пропуски, додавання, граматичні помилки є другорядними, якщо вони не впливають суттєво на зміст і значення ТП. Перекладачі регулярно звертаються до колег з проханням редагувати або критикувати виконані ними переклади, перш ніж ТП віддається замовнику. Така поведінка відповідає професійним вимогам.

Характеристики здійснення професійної діяльності: 1) створення ТП, який точно відбиває загальні смисл і функцію ТО; 2) ТП має точно відбивати тип та мету ТО,

стиль, відношення (автора) та інтонацію ТО, поняття, фактичну інформацію й точку зору (автора), культурні звичаї та стиль, роль та намір автора щодо його взаємозв'язку з читачами; 3) переклад має відповідати параметрам замовника, таким як галузь та вимоги до врахування особливостей сприйняття ТП адресатами, а також таким як визначений замовником ступінь наближення ТП до ТО; 4) переклад повинен бути виконаний якісно і в обумовлений термін; 5) перекладач має враховувати сподівання та пріоритети замовника шляхом підтримання постійного зв'язку з ним, особливо у разі виникнення сумнівів та ускладнень; 6) перекладач вносить зміни до змісту виконання завдання, якщо змінюється зміст замовлення; 7) будь-які пропуски, додавання, граматичні помилки і неточності є другорядними, якщо вони не впливають суттєво на зміст і значення ТП; 8) усвідомлюючи, що ТП може бути неідеальним, перекладач регулярно звертається до колег з проханням редагувати або критикувати виконані ним переклади; 9) ТП перевіряється і редагується перекладачем, перш ніж віддається замовнику; 10) якщо з будь-якої причини текст не редагувався, перекладач повідомляє про це замовника; 11) перекладач повідомляє замовника про будь-які сумніви, які він має щодо ТП, додаючи примітки перекладача скрізь, де це є доцільним; 12) поведінка перекладача має відповідати професійним і етичним нормам [4].

Знання та уміння: 1) знання змісту процесу письмового перекладу однією мовою з іншої; 2) володіння читанням на мові, з якої здійснюється переклад, на рівні 4 (другий найвищий рівень за шкалою Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти: адекватна операційна компетенція, тобто здатність розуміти довгі та складні документальні й літературні тексти, оцінюючи особливості їх стилю, та спеціалізовані статті та довгі технічні інструкції, навіть якщо вони не стосуються сфери діяльності читача (у даному випадку, перекладача); 3) володіння письмовою мовою, якою здійснюється переклад, на рівні 5 (найвищий рівень за шкалою Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти: глобальна операційна компетенція, тобто здатність легко писати чіткий, послідовний текст у певному стилі; здатність писати складні листи, доповіді й статті, представляючи проблему (предмет розгляду) за допомогою ефективної логічної структури, що дозволяє адресату виділити й запам'ятати значущі пункти; спроможність писати резюме та огляди професійних або літературних праць; 4) володіння прийомами адаптації ТП до особливостей цільової культури, включаючи особливості мовної комунікації; 5) знання стилістичних реєстрів (архаїчний, урочистий, офіційний, розмовний, неофіційний, інтимний) та способів їх переносу з однієї мови до іншої; 6) уміння встановлення лексичних та фразеологічних значень мовних одиниць різними способами; 7) знання галузі, до якої відноситься ТО; 8) навички самоорганізації й уміння закінчувати роботу до встановленого терміна; 9) уміння спілкуватися із замовниками та володіння технікою міжособистісного спілкування; 10) володіння прийомами забезпечення якості перекладу, такими як вичитування, критичне оцінювання, редагування, зворотний переклад, а також знання умов застосування згаданих прийомів; 11) уміння складання перекладацьких приміток та знання умов їх застосування; 12) знання ролі перекладача та принципів професійної діяльності [4].

Література

1. Карабан В.І. Теорія та практика перекладу з української мови на українську. Навчальний посібник. Вінниця: Нова книга, 2004. 343с.

2. Черноватий Л.М. Принципи складання вправ для навчання галузевому перекладу. Суми: Вісник Сумського державного університету. Серія: Філологічні науки. № 3 (36). С.242-246.
3. Шепітько С.В., Лубянська І.В., Романюк С.Г., Тарапатов М.М. Практикум перекладу з ділової кореспонденції. Навчальний посібник. Маріуполь: МДУ, 302 с.
4. Ребрій О.В. Перекладацький скоропис. Навчальний посібник. Вінниця: Нова книга, 2006. 158с.
5. Мирам Г.Э. Профессия: переводчик. Навчальний посібник. Киев: Ника, 1999. 146с.